

وسایله‌ای برای سنجش

کارپوشه الکترونیکی

زهرا نوروززاده / کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی درسی و آموزگار ابتدایی

اشاره

استفاده از سنجش و ارزشیابی در راستای تحقق کامل فرایندهای یاددهی و یادگیری از هدف‌های مهم هر نظام آموزشی است. در رویکرد جدید سنجش عملکرد دانش‌آموزان در فرایند یاددهی و یادگیری، یکی از فعالیت‌های تکمیلی مورد استفاده، کارپوشه است. کارپوشه الکترونیکی نوع جدیدی از شیوه ارزشیابی است که با محیط‌های واقعی یادگیری تناسب نزدیکی دارد و فرصت‌های یادگیری بیشتری را برای یادگیرنده فراهم می‌کند. براساس نتایج این پژوهش می‌توان از کارپوشه به عنوان یک روش فعال سنجش، آموزش و یادگیری استفاده کرد، به طوری که این روش تنها به استفاده در سنجش و ارزشیابی محدود نشود تا بدین طریق بتوان از تمام ظرفیت‌های کارپوشه نهایت بهره را برد.

کلیدواژه‌ها: ارزشیابی، سنجش، کارپوشه الکترونیکی

مقدمه

در نظام آموزشی ما سنجش یادگیری به عنوان ابزاری برای تصمیم‌گیری درباره ارتقای تحصیلی و انتخاب دانش‌آموزان برای تحصیل در دوره‌های بالاتر استفاده می‌شود، اما سنجش یادگیری نقشی فراتر از این دارد و

می‌تواند برای اصلاح روش‌های آموزش یاددهندگان، روش‌های مطالعه و یادگیری یادگیرندگان و اصلاح برنامه‌های درسی مورد استفاده قرار گیرد (فتح آبادی، ۱۳۸۵: ۴). در مقابل دیدگاه‌های سنتی و گذشته، دیدگاه‌های اخیر، سنجش و آموزش را از هم جدا نمی‌دانند، بلکه سنجش را بخش ضروری آموزش و وسیله مفیدی برای افزایش یادگیری دانش‌آموزان در نظر می‌گیرند. روش‌های جدید سنجش بر اندازه‌گیری و سنجش عملکردی دانش‌آموزان در تکالیف مربوط به زندگی واقعی تأکید دارند (قدم پور، ۱۳۸۵: ۶). در سال‌های اخیر، به استفاده از سنجش عملکردی تأکید زیادی شده است. یکی از دلایل آن، پیشرفت‌های به نسبت تازه در روان‌شناسی شناختی و تأثیر چشم‌گیر آن بر جریان‌های آموزش و پرورش بوده است (سیف، ۱۳۸۷: ۲۲۱). سنجش به کمک کارپوشه یکی از روش‌های سنجش عملکردی است. کارپوشه مانند جورچین، مجموعه قطعاتی از کارهای دانش‌آموز است که با اتصال آن‌ها می‌توان تصویر کامل و روشن‌تری از دانش‌آموز به عنوان یادگیرنده مادام‌العمر به نمایش گذاشت. کارپوشه می‌تواند شامل فهرست ارزشیابی معلم، گزارش کارهای دانش‌آموز، یادداشتهای معلم، گزارش‌های گردش علمی و پروژه‌های دانش‌آموز باشد (رستگار، ۱۳۸۸: ۸۱). یکی از ابزارهای جدید که از رویکردهای جدید نشئت گرفته، کارپوشه الکترونیکی است. «کارپوشه الکترونیکی نوعی ابزار یادگیری و سنجش فرایند و فرآورده یادگیری با

کارپوشه الکترونیکی

استفاده می‌کند. این فناوری به دانش‌آموزان اجازه می‌دهد دست‌سازهای خود را در فرمت‌های متفاوت جمع‌آوری و سازمان‌دهی کنند (اوموت و آرپ، ۲۰۰۹). طبق نظر هربرت (۲۰۰۶) استفاده از فناوری در کارپوشه الکترونیکی به جذابیت، محبوبیت و قابلیت استفاده آن برای عموم کاربران کمک کرده است. کارپوشه الکترونیکی نه تنها جنبه‌های مثبت کارپوشه‌های سنتی را تحت پوشش قرار می‌دهد، بلکه رشد و توان بالقوه دانش‌آموز را در همه جنبه‌هایی که نتایج یادگیری واقعی را نشان می‌دهند، منعکس می‌کند. بنابراین، یک روش یادگیری واقعی را ارائه می‌دهد (چانگ).

اما تفاوت اساسی این دو را باید در رایانه‌محور بودن و وب‌محور بودن کارپوشه‌های الکترونیکی جست. در کارپوشه الکترونیکی، جست‌وجو، اصلاح، دستکاری و سازمان‌دهی مجدد ساده‌تر است؛ زمان و انرژی کمتری نیاز است؛ امکان برخورد سریع وجود دارد؛ امکان استفاده از مواد متنوع‌تر وجود دارد؛ می‌توان از ساختاری غیر از ساختار خطی و سلسله مراتبی استفاده کرد؛ می‌توان آینه تمام‌نمای مهارت‌های رایانه‌ای خالق کارپوشه را مشاهده کرد؛ و اگر پوشه روی وب قرار گیرد، امکان دسترسی جهانی برای خوانندگان بسیار فراهم می‌شود (چالیز، استادلر و تزل، ۲۰۰۵).

کارکردهای کارپوشه الکترونیکی

افزایش تعامل و یادگیری معنادار: کارپوشه امکان بازخورد، تعامل معلم و یادگیرنده، و یادگیرندگان با هم را (از طریق به اشتراک گذاشتن کارهای خود) افزایش می‌دهد و زمینه همکاری و اصلاح کارها را فراهم می‌کند. به علاوه، با وجود امکان بازخورد در کارپوشه الکترونیکی، از یک طرف یادگیری معنادار می‌شود و از طرف دیگر همکاری و اصلاح ساختار دانش خود یادگیرنده بیشتر می‌شود (حیدری، قراغانی و پاکپور، ۱۳۸۸).

قابلیت ذخیره‌سازی، سازمان‌دهی، ارائه بازخورد و اصلاح کار دانش‌آموزان در محیط دیجیتال مبتنی بر وب، شبکه یا رایانه است. برخلاف کارپوشه‌های کاغذی، کارپوشه‌های الکترونیکی به کاربران اجازه می‌دهند بدون هیچ محدودیت زمانی و مکانی، اطلاعات خود را ذخیره کنند و هر لحظه امکان دسترسی به آن را داشته باشند. همچنین، بتوانند آن‌ها را به‌روزرسانی کنند (رضایی، ۱۳۹۰: ۶).

کارپوشه الکترونیکی

از فناوری الکترونیکی می‌توان برای سازمان‌دادن، ذخیره کردن و ارائه کارپوشه‌های دانش‌آموزی استفاده کرد. اصطلاحات «کارپوشه الکترونیکی» و «کارپوشه بر اساس کامپیوتر» به همین منظور به کار می‌روند. کارپوشه الکترونیکی می‌تواند مطالب نوشتاری، تصویر، صدا و ویدئو را شامل شود. بنابراین، دانش‌آموزان می‌توانند نمونه نوشته‌ها، راه‌حل مسائل ریاضی، کارهای هنری، گزارش کارهای تحقیقی و گزارش‌های چند رسانه‌ای را در کارپوشه‌های خود قرار دهند (سانتروک، ۲۰۰۴: ۵۵۲). امتیاز دیگر کارپوشه الکترونیکی، سهولت انتقال اطلاعات از یک معلم به معلم دیگر و از یک مدرسه به مدرسه دیگر است. انجام این کار از طریق دیسک‌های فشرده امکان‌پذیر است.

باتلر و مکمان (۲۰۰۶) کارپوشه‌های دانش‌آموزی را به پنج دسته تقسیم کرده‌اند: بهترین کارها؛ مجموعه کارها؛ رشد و پیشرفت؛ مهارت‌ها؛ سنجش، شایستگی و ارتقا. آنان کارپوشه الکترونیکی را موردی از کارپوشه شایستگی می‌دانند و ساختمان آن را به صورت شکل بالا نشان داده‌اند.

تفاوت کارپوشه سنتی با کارپوشه الکترونیکی

کارپوشه الکترونیکی از فناوری‌هایی چون DVDs و CDs و وب

تسهیل همکاری و اصل هم‌شاگردی شناختی: کارپوشه از طریق به اشتراک گذاشتن کارها برای سایر یادگیرندگان و معلمان، زمینه همکاری و هم‌شاگردی را مهیا می‌کند (دوران و مونر، ۲۰۰۲)

گسترش دانش فراشناختی: راهبردهای فراشناختی را گسترش می‌دهد (کلنوسکی، ۲۰۰۲). افزایش فراشناخت موجب یکپارچه‌شدن دانش در یادگیرنده می‌شود و این یکپارچگی و معنی‌داری که عنصر اساسی رویکرد سازنده‌گرایی است، موجب بالا رفتن اعتماد پذیری و توانایی و در نتیجه موجب رشد انگیزش درونی می‌شود (حیدری، قراباغی و پاکپور، ۱۳۸۸).

خودارزشیابی: کارپوشه با افزایش دانش فراشناختی به خودارزشیابی منجر می‌شود. مهارت ارزشیابی از خود از راهبردهای مهم فراشناختی است. فراشناخت‌بودن ویژگی مهم یادگیرندگانی است که می‌توانند به‌طور مستقل یاد بگیرند و بر پیشرفت خود نظارت داشته باشند (سیف، ۱۳۸۶).

پرورش تفکر: قلب و روح کارپوشه تفکر است (هیرت، ۲۰۰۱). با تفکر، کارپوشه این ظرفیت را خواهد داشت که اکتشاف و یادگیری فرد در طول دوره‌ای از زندگی او را نشان دهد (ریدینگر، ۲۰۰۶).

پرورش خلاقیت: کارپوشه الکترونیکی از طریق گسترش تعامل و ایجاد یادگیری معنادار، همکاری و هم‌شاگردی، گسترش دانش فراشناختی، افزایش خودآگاهی و گسترش خودارزشیابی، به پرورش مؤلفه‌های خلاقیت، یعنی توانایی‌ها، مهارت‌ها و انگیزه درونی می‌انجامد (حیدری، قراباغی و پاکپور، ۱۳۸۸).

مزایا و محدودیت‌های استفاده از کارپوشه الکترونیکی

اندرسون و موله (۱۹۹۸) مزایای این ابزار را چنین می‌شمارند:

- برای مشاهده یادگیری و پیشرفت یادگیرنده در طول زمان مفید است.
- چندین بخش برنامه درسی می‌تواند در یک پوشه عملکرد قرار گیرد. در این شرایط، عمل سنجش جامع‌تر انجام می‌شود.
- فرایند بررسی و نمره‌گذاری پوشه‌های عملکردی دانش‌آموزی، فرصت ایده‌آلی برای معلم است تا برنامه درسی را نیز ارزشیابی کند و در راستای بهبود آن بازخوردهای علمی به مسئولان بدهد.
- از به وجود آمدن اضطراب امتحان جلوگیری می‌کند و علاقه یادگیرنده به موضوع درسی و در نهایت خودپنداره تحصیلی را افزایش می‌دهد.

انواع کارپوشه‌های الکترونیکی

کارپوشه‌های الکترونیکی، متناسب با هدفی که به کار گرفته می‌شوند، می‌توانند انواع متفاوتی داشته باشند. کنسرسیوم یادگیری یکپارچه، «آی، ام، اس»، کارپوشه الکترونیکی را در شش نوع عمده دسته‌بندی و برای هر کدام نمونه‌هایی را ذکر کرده است:

۱. کارپوشه الکترونیکی سنجش: مراجع ذریع این کارپوشه را به منظور نمایش پیشرفت تحصیلی به کار می‌گیرند. استانداردهای عملکردی این سنجش را همین مراجع معین می‌کنند و معمولاً در آن‌ها برای نمره‌گذاری از روبریک (دستورالعمل) استفاده می‌شود.

۲. کارپوشه الکترونیکی نمایشی: برای نمایش آموخته‌ها یا دستاوردهای شخصی به مخاطبان به کار گرفته می‌شود و معمولاً صلاحیت‌های

حرفه‌ای فرد را به نمایش می‌گذارد. همچنین، آموزش‌هایی درباره چگونگی ارائه و معرفی صلاحیت‌های شخصی را دربردارد.

۳. کارپوشه الکترونیکی یادگیری: به‌منظور مستندسازی، هدایت و پیشرفت یادگیری در طول زمان به کار گرفته می‌شود. این نوع کارپوشه‌ها غالباً یک عنصر برجسته تأمل و تفکر دارند که می‌تواند برای ارتقای فراشناخت، برنامه‌ریزی یادگیری، و یا یکپارچه‌سازی تجربه‌های متنوع یادگیری به کار گرفته شود.

۴. کارپوشه الکترونیکی رشد شخصی: شامل پوشه‌های یادگیری، عملکرد و دستاورد است که می‌توان روی آن‌ها تأمل کرد و در نتیجه برای رشد بهتر در آینده، برنامه طراحی کرد. این کارپوشه ممکن است کارپوشه الکترونیکی یادگیری را هم در بر بگیرد، با این تفاوت که بیشتر به توسعه حرفه‌ای و اشتغال مرتبط است.

۵. کارپوشه الکترونیکی چندکاربردی: حالتی مشارکتی و چندکاربردی دارد و به افراد اجازه می‌دهد در توسعه و ارائه محتوا با همدیگر مشارکت داشته باشند. این کارپوشه می‌تواند ترکیبی از انواع کارپوشه‌ها باشد.

۶. کارپوشه کاری: عناصر همه انواع قبلی را با هم ترکیب می‌کند و ممکن است شبیه کارپوشه الکترونیکی سنجشی، نمایشی، یادگیری یا رشدی باشد. طبق تعریف «ان، ال، آی، آی» کارپوشه کاری آرشو بزرگی از کارهای دانش‌آموزان است که می‌تواند بیانگر رشد، پیشرفت و مهارت آن‌ها باشد.

نتیجه‌گیری

با توجه به اینکه روش‌های سنجش تابع هدف‌های سنجش هستند، بنابراین به برنامه‌ریزان درسی، مربیان و معلمان پیشنهاد می‌شود، قبل از به‌کارگیری هر روش سنجش، ملاحظاتی از جمله هدف‌های سنجش، موضوع مورد سنجش و ویژگی‌های یادگیرندگان را در نظر بگیرند. همچنین، با توجه به اینکه آموزش مبتنی بر سنجش از طریق کارپوشه الکترونیکی مستلزم صرف وقت زیاد است، پیشنهاد می‌شود برای آموزش سرفصل‌ها و درس‌هایی که مستلزم کسب مهارت هستند، وقت و زمان بیشتری در نظر گرفته شود. غالباً استادان و معلمان با روش‌های متداول آشنا هستند و از روش‌های جدید و سنجش با کارپوشه الکترونیکی شناخت نظام‌مند و کافی ندارند، بنابراین پیشنهاد می‌شود از طریق دوره‌های آموزش ضمن خدمت، استادان و معلمان را با تهیه و ساخت، نحوه اجرا و ارزشیابی سنجش‌های جایگزین آشنا کرد.

منابع

۱. حیدری، جمشید. قراباغی، حسن. پاکپور، یونس. (۱۳۸۸) سنجش کارپوشه الکترونیکی در فرایند یاددهی و یادگیری سازنده‌گر، بستری برای شکوفایی مؤلفه‌های خلاقیت. کنفرانس بین‌المللی یادگیری و آموزش الکترونیکی. دانشگاه علم و صنعت. تهران.
۲. رستگار، طاهره. (۱۳۸۸) ارزشیابی در خدمت آموزش: رویکردهای نو در سنجش و ارزشیابی مستمر و پویا و بازخورد مؤثر بر دانش‌آموزان در فرایند آموزش. مؤسسه فرهنگی تربیت. تهران.
۳. سیف، علی اکبر. (۱۳۹۱) اندازه‌گیری، سنجش و ارزشیابی آموزشی (ویرایش ششم). نشر دوران. تهران.